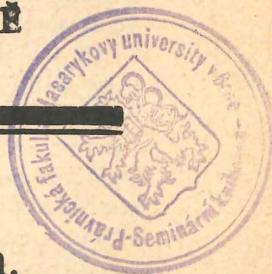

PRACOVNÍ PRÁVO

ČASOPIS PRO VÝKLAD PRACOVNÍCH A SOCIÁLNĚ
POJIŠŤOVACÍCH ZÁKONŮ.

JUDr. JAN FÍSER:

Úmluva o sociálním pojištění s Německem.

Úvodní poznámky.

Sociálně-pojišťovací zákonodárství jednotlivých států nakládá, vycházejíc z principu teritoriality, zásadně stejně s vlastními jako cizími příslušníky v oboru povinného sociálního pojištění.

Tato zásada doznává však různých odchylek v jednotlivých státech.

Výjimky mohou se týkati:

1. Již otázky přístupu k povinnému pojištění. V tom směru ve Francii jest zavedena podle zákona o sociálním pojištění z roku 1930 zvláštní čekací lhůta pro cizí státní příslušníky, kteří tam podléhají až po třech měsících svého zaměstnání, mají-li tam skutečně a trvale bydliště, povinnému sociálnímu pojištění.

2. Podmínek, na podkladě nichž se poskytují dávky. Tak v Lucembursku je čekací doba v oboru dělnického pojištění u tuzemců kratší a u cizozemců delší.

3. Příspěvků ze státních prostředků. Ve Francii nemají na př. cizinci nároku na státní příspěvek podle pojišťovacího řádu z roku 1911.

4. Různých omezení při výplatách důchodů a dávek v případě, že cizí příslušník přeneše bydliště do ciziny.

V tom směru vyžaduje se v některých státech svolení nositele pojištění k pobytu v cizině, nemá-li výplata důchodu odpočívati, nebo dochází ke krácení rent, k jejich odpočívání nebo kapitalisaci při pobytu v cizině.

Vedle uvedených otázek jsou cizinci velmi interesováni i na tom, aby při vystěhování se ze státu, kde podléhali povinnému pojištění, nepřišli tu o své nároky (čáky) z pojištění — t. j. o zákonem zajištěné vyhlídky na dávky, nastane-li pojistný případ — jež jsou někdy velmi značné.

V tom směru není pro pojištěnce bez vý-

znamu, může-li si ve státu, z něhož se vystěhoval, udržovati získané nároky placením menšího uznávacího poplatku.

Tato instituce je zavedena v ČSR. ve všech odvětvích důchodového pojištění, t. j. v dělnickém, úřednickém a hornickém pojištění, v Německu pak v pojištění úřednickém a hornickém.

Umožňuje-li uznávací poplatek zachování nároků, které tu byly v době, kdy pojištěnec se vystěhoval z dotčeného státu, dovoluje pokračování v t. zv. dobrovolném pojištění zlepšení získaných nároků. Tato instituce jest ovšem z důvodů finančních méně dostupná osobám sociálně slabším, protože veškeré pojistné musí si platiti pojištěnec sám.

Dobrovolné pokračování v pojištění je u nás zavedeno v pojištění dělnickém, pensijním, resp. hornickém, v Německu v pojištění invalidním, úřednickém a hornickém.

Z uvedených vývodů podává se již hlavní obsah mezinárodních úmluv o sociálním pojištění, t. j. a) odstraniti zvláštní právní režim, pokud v sociálně-pojišťovacím zákonodárství jednotlivých států jest pro cizince zaveden, b) chrániti pojištěnce a jejich oprávněné rodinné příslušníky před jakýmkoliv újmami, jež by pro ně vyplývaly z principu teritoriality, podle něhož výhody a platby ze sociálního pojištění jsou namnoze vázány jen na území dotčeného státu.

Důležitým v tom směru je počín Mezinárodního úřadu práce. Dne 5. června 1925 byl totiž usnesen na všeobecné konferenci mezinárodní organizace práce návrh úmluvy o rovnocenném nakládání s cizími jako domácími zaměstnanci ve věci odškodnění pracovních úrazů.

V návrhu úmluvy jsou pak vytyčeny mezi jiným tyto dvě stěžejní zásady:

a) že smluvní státy zaručí při pracovních

úrazech totéž zacházení cizím zaměstnancům jako svým vlastním příslušníkům;

b) že rovnocennost nakládání bude zabezpečena cizím příslušníkům, aniž by jakkoliv byla vázána podmínkou trvalého bydliště v tuzemsku (viz č. 34/1928 Sb. z. a n.).

Uvedené zásady byly prakticky uplatněny a rozvedeny v řadě vzájemnostních úmluv o sociálním pojištění, mezi jiným též v úmluvě o sociálním pojištění mezi Československem a Rakouskem a konečně též v úmluvě o sociálním pojištění mezi Československem a Německem, jež nabyla účinnosti dnem 1. prosince 1933 (viz č. 209/1933 Sb. z. a n.).

Právní postavení cizinců v československém a německém sociálním pojištění.

Aby nám vynikl praktický dosah vzájemnostní úmluvy o sociálním pojištění s Německem, uvedeme v hlavních rysech právní postavení cizích státních příslušníků v sociálně-pojišťovací zákonodárství obou států.

Československo.

I. Československé sociálně-pojišťovací zákony nečiní pojistnou povinnost zásadně závislou na státní příslušnosti zaměstnancově. Z této zásady učiněna jest výjimka potud, že zaměstnanci cizích zastupitelských úřadů v Československu zřízených, jakož i mezinárodních komisí a osob, požívajících exterritoriality, jsou, pokud jsou cizinci, vyňati z pojistné povinnosti jak podle zákona o pensijním pojištění (§ 2, č. 7), tak podle zákona o sociálním pojištění dělnickém (§ 5, písm. c) a § 6, písm. a).

Kromě toho dává jak pensijní zákon (§ 190), tak i zákon o sociálním pojištění dělnickém (§ 249) vládě zmocnění nařízením upravit jinak pojištění cizozemců přihlížejíc zejména k tomu, zda jejich domácí státy nakládají se zdejšími příslušníky při provádění sociálního pojištění stejně jako s vlastními občany. K takovému opatření dosud nedošlo.

II. Pojistné dávky poskytují se v zásadě bez zřetele na státní příslušnost důchodcovu. Pouze nárok na státní příspěvek je vázán na splnění určitých předpokladů, případně je i zcela vyloučen.

V sociálním pojištění dělnickém mají totiž cizí státní příslušníci nárok na státní příspěvek jen tehdy, je-li v jejich vlasti rovněž provedeno invalidní a starobní pojištění a je-li tam československým občanům též poskytován státní příspěvek k důchodům (§ 123, odst. 6.).

V pensijním pojištění přísluší pak státní příspěvek za dobu vojenské služby za války, o který se důchod zvyšuje, jen československým příslušníkům (§ 176).

III. Ustanovení o přeložení bydliště z tuzemska do ciziny platí v zásadě pro zdejší jako pro cizí státní příslušníky:

1. V pensijním pojištění vyžaduje se k přeložení řádného bydliště do ciziny svolení nositele pojištění; stane-li se tak, je nositel pojištění povinen vypláceti důchod nezkráceně.

Nevyžádá-li si důchodce svolení, jeho nárok na důchod odpočívá, avšak nezaniká. V tom případě může býti důchodce ke své žádosti odbyt podle výsledku lékařské prohlídky až $\frac{2}{3}$ hodnoty svých kapitalisovaných nároků. (§ 42, č. 2). Ustanovení toto může však býti mezinárodními úmluvami o úpravě vzájemných poměrů na poli sociálního pojištění v případě vzájemnosti změněno neb zrušeno (§ 191).

2. V sociálním pojištění dělnickém je důchodce povinen pouze oznámiti změnu bydliště do 8 dnů (§ 22).

3. V oboru pojištění úrazového platného v zemi České a Moravskoslezské není předpisu bránícího výplatě důchodů do ciziny. Ustanovení § 42 úrazového zákona dává pojišťovně právo, je-li důchodce cizincem a zdržuje-li se trvale v cizině, odbýti jeho nárok na důchod kapitálem, vyměřeným podle poměrů případu. Ustanovení toto není však v praxi používáno.

Podle právních předpisů platných na Slovensku a Podkarpatské Rusi je pro výplatu úrazového důchodu pozůstalým cizího státního příslušníka, kteří mají trvalé bydliště v cizině, především rozhodující zásada vzájemnosti (§ 77). Vráti-li se důchodce cizozemec k trvalému pobytu do své vlasti, vyplácí se mu důchod nadále, zachová-li příslušný stát stejný postup i vůči československým občanům (§ 95, č. 3). Vzdálí-li se do jiného cizího státu, platí stejná ustanovení jako pro tuzemce (§ 95, č. 2).

4. V hornickém pojištění náleží příslušníkům cizího státu, kteří mají trvalé bydliště v cizině, důchod jen tehdy, zachová-li jejich stát vzájemnost vůči příslušníkům československým (§ 25).

Německo.

I. Sociálně-pojišťovací předpisy v Německu podrobují zásadně tuzemce jako cizozemce povinnému pojištění.

§ 157, odst. 2., říš. pojišť. řádu, § 358, odst. 2., zákona o pojištění zaměstnanců ve vyšších službách (Angestelltenversicherungsgesetz) a § 237, odst. 2., hornického pojištění (Reichs-knappschaftsgesetz) dovolují však, aby při zachování vzájemnosti bylo pojištění cizinců upraveno odchylně od příslušných norem.

V invalidním pojištění může pak býti stanoveno, že cizinec nepodléhá pojištění, byl-li

mu úředně povolen v tuzemsku pobyt jen na určitý čas (§ 1233 ř. p. ř.).

II. Pojistné dávky poskytují se zásadně bez zřetele na státní příslušnost důchodcovu.

V úrazovém pojištění nemají však pozůstalí po cizinci, kteří se v době úrazu nezdržovali obvykle v tuzemsku, nároku na rentu a vdovskou podporu. Z této zásady může však býti učiněna výjimka pro cizí pohraniční území nebo u příslušníků cizích států, jejichž zákonodárství zaručuje pozůstalým německých příslušníků usmrcených podnikovým úrazem stejnou péči (§ 596 říš. pojišť. řádu).

III. Ustanovení o přenesení bydliště z tuzemska do ciziny jsou jednak společná pro tuzemce i cizozemce, jednak jsou dány zvláštní předpisy pro ciziny.

1. V nemocenském pojištění odpočívá nemocenská péče,

a) odeběře-li se oprávněný (tuzemec či cizozemec) po nastoupení pojistného případu dobrovolně bez souhlasu pojišťovny do ciziny, pokud se tam zdržuje bez tohoto svolení. Pro určité pohraniční území může odpočívání důchodu býti vyloučeno (§ 216, čís. 2 ř. p. ř.);

b) jsou-li oprávnění cizinci vyhoštěni z říše pro odsouzení v trestním řízení. Mají-li však v tuzemsku příslušníky oprávněné k rodinným dávkám, poskytují se jim tyto dávky (§ 216, č. 3 ř. p. ř.).

Uvedená ustanovení platí obdobně i v hornickém pojištění (§ 95 Reichsknappschaftsgesetz).

2. V úrazovém pojištění odpočívá důchod, pokud oprávněný cizinec se dobrovolně obvykle zdržuje v cizině.

Odpočívání renty může však býti vyloučeno pro cizí pohraniční území, nebo u příslušníků takových cizích států, jejichž zákonodárství zaručuje německým příslušníkům stejnou péči (§ 615, č. 3 ř. p. ř.).

Oprávněný tuzemec či cizozemec, který se obvykle zdržuje v cizině, může býti odbyt kapitálovou hodnotou svých nároků (§ 617 ř. p. ř.).

To však může býti vyloučeno pro cizí pohraniční území.

3. V invalidním pojištění:

a) je omezen nárok pozůstalých cizince, kteří se v době jeho smrti nezdržovali obvykle v tuzemsku, na důchody bez říšského příplatku. Toto omezení může však býti vyloučeno pro cizí pohraniční území, nebo u příslušníků takových cizích států, jejichž zákonodárství zabezpečuje německým státním příslušníkům stejnou péči (§ 1268 ř. p. ř.);

b) odpočívá renta, pokud se oprávněný cizinec dobrovolně obvykle zdržuje v cizině (§ 1314 ř. p. ř.). Odpočívání renty může však býti vyloučeno pro cizí pohraniční území nebo pro cizí státy, jejichž zákonodárství za-

bezpečuje německým příslušníkům stejnou péči (§ 1314 a) ř. p. ř.);

c) oprávněný cizinec, který se obvykle zdržuje v cizině, může býti odbyt kapitálovou hodnotou nároků (§ 1317 ř. p. ř.);

d) při platbě rent ať tuzemcům, ať cizozemcům do ciziny nečítá se říšský příplatek. (§ 1316 ř. p. ř.) Z této zásady může býti učiněna nařízením výjimka.

4. Také v pojištění soukromých zaměstnanců ve vyšších službách (Angestelltenversicherungsgesetz):

a) odpočívá důchod, pokud se oprávněný cizinec dobrovolně obvykle zdržuje v cizině (§ 74);

b) může býti odpočívání renty vyloučeno pro cizí pohraniční území, nebo pro cizí státy, jejichž zákonodárství zabezpečuje německým příslušníkům stejnou péči (§ 75);

c) oprávněný cizinec, který se obvykle zdržuje v cizině, může býti odbyt kapitálovou hodnotou nároků (§ 76).

5. Ustanovení o odpočívání důchodu, o vyloučení tohoto odpočívání a o odbytném při pobytu oprávněného cizího příslušníka v cizině platí stejně v hornickém pojištění (§§ 93, 94 a 96 Reichsknappschaftsgesetz) jako v invalidním pojištění podle říš. poj. řádu a v úřednickém pojištění.

Stěžejní zásady úmluvy s Německem o sociálním pojištění.

I. *Odvětví, jichž se úmluva týká.*

V úmluvě jde:

a) o nemocenské pojištění, jež v Německu je upraveno říšským pojišťovacím řádem, resp. u horníků t. zv. „Reichsknappschaftsgesetz“;

b) o úrazové pojištění, jež jest upraveno v Německu říšským pojišťovacím řádem;

c) o invalidní a starobní pojištění dělnické, jež jest upraveno v Německu říšským pojišťovacím řádem;

d) o pensijní pojištění soukromých zaměstnanců ve vyšších službách, jež jest upraveno v Německu t. zv. „Angestelltenversicherungsgesetz“ a pokud jde o zaměstnance ve vyšších službách zaměstnané v hornictví, t. zv. „Reichsknappschaftsgesetz“;

e) o pojištění hornické (dělníků), jež jest upraveno v Německu t. zv. „Reichsknappschaftsgesetz“.

Úmluva nezahrnuje tedy pojištění v nezaměstnanosti. O jejím rozšíření na tento obor pojištění bude moci jednáno, jakmile u nás bude zavedeno povinné pojištění v nezaměstnanosti, které v Německu jest již konstituováno.

II. Zásada teritoriality.

Podle této zásady, platné principiálně v sociálně-pojišťovacím zákonodárství obou států, řídí se pojištná povinnost a příslušnost podle předpisů státu, na jehož území se vykonává zaměstnání, rozhodné pro pojištění, resp. je sídlo podniku.

Tato zásada je i úmluvou (čl. 2) principiálně zachována. Toliko z důvodů administrativní účelnosti, neboť s velikými potížemi by se daly zachytiti určité zvláštní případy, je z uvedeného principu připuštěno několik výjimek v čl. 2 blíže uvedených. Na př. vyšle-li podnik, který je v jednom státě, zaměstnance (dejme tomu montéra) k přechodnému zaměstnání do státu druhého, platí po dobu jednoho roku předpisy státu, v němž jest sídlo podniku. Na pojištění zaměstnanců veřejných dopravních podniků jednoho státu, na př. železnic, kteří ať přechodně ať trvale jsou zaměstnání na území druhého státu, použije se právních předpisů státu, v němž jest sídlo správy podniku, jíž tito zaměstnanci služebně podléhají. Na pojištění zaměstnanců, kteří jsou zaměstnání na lodích nebo lodních vorech a ve vorových podnicích na Labi a Odře, se použije právních předpisů státu, kde tito zaměstnanci mají své bydliště. Toto kritérium se již vyskytuje v úmluvách č. 1 a 2 1926 Sb. z. a n. o úpravě pracovních a služebních poměrů a o sociálním pojištění posádek na československých lodích na Labi a Odře.

III. Zásada rovnocenného nakládání.

Jak bylo již zmíněno, mají smluvní státy, které ratifikovaly úmluvu o rovnocenném nakládání s cizími jako domácími zaměstnanci ve věci odškodnění pracovních úrazů, rovnocenně nakládati při odškodňování pracovních úrazů cizími jako vlastními příslušníky, aniž by rovnocennost byla vázána jakkoliv podmínkou trvalého bydliště v tuzemsku.

Tato zásada je uplatněna v úmluvě tím způsobem:

a) Že co do nároků na dávky důchodového pojištění kladou se příslušníci druhého státu na roveň vlastním státním příslušníkům.

Výjimka je připuštěna potud, že uvedená zásada platí pro zemědělské úrazové pojištění potud, pokud zemědělské podniky nebo v nich zaměstnané osoby téhož druhu podléhají úrazovému pojištění podle zákonodárství obou států.

Až bude tudíž v Československu zavedeno úrazové pojištění zemědělské v širším rozsahu, než je tomu dosud, bude umožněno, aby výhoda rovnocenného nakládání týkala se v plném rozsahu též podniků zemědělských.

Zásada rovnocenného nakládání platí však bez omezení u zemědělských sezonních dělníků (čl. 3).

b) Že co do odbývání nároků z důchodového pojištění nepokládá se pobyt v druhém státě pro oprávněné osoby, jež náležejí jednomu z obou států, za pobyt v cizině (čl. 4).

Důsledkem toho:

1. Nepoužije se na československé příslušníky předpisů § 596 říš. poj. řádu, stanovícího že pozůstalí po cizinci, kteří se v době úrazu nezdržovali obvykle v tuzemsku, nemají nároku na rentu a vdovskou pomoc, předpisů (§§ 615, 1314 ř. p. ř., § 74 zákona o úřednickém pojištění (Angestelltenversicherungsgesetz) a § 93 hornického pojištění (Reichs-knappschaftsgesetz) stanovících, že renta (pojištění invalidního, úřednického a hornického) odpočívá, pokud se oprávněný cizinec do- brovolně obvykle zdržuje v cizině.

2. Nebude důchod československých státních příslušníků odbyt kapitalisací podle §§ 617 a 1317 ř. p. ř., podle § 76 zákona o úřednickém pojištění (Angestelltenversicherungsgesetz) a podle § 96 hornického pojištění (Reichs-knappschaftsgesetz).

Na druhé straně nebude proti německým státním příslušníkům použito podobných předpisů našeho sociálně-pojišťovacího zákonodárství (viz shora).

c) Pokud jde o odbytí nároků na dávky z nemocenského pojištění při pobytu oprávněné osoby ve druhém státě, stanoví čl. 13, že toto právo odpočívá, odejde-li oprávněná osoba po vzniku pojistného případu dobrovolně, bez svolení nositele pojištění do území druhého státu (viz shora § 216, č. 2 říš. poj. řádu).

Svolení není však třeba, odejde-li oprávněná osoba do pohraničního území druhého státu, jež sousedí s obvodem jeho nemocenské pojišťovny, dokud tam pobývá. Nárok dokonce neodpočívá ani tehdy, bydlí-li oprávněná osoba již od dřívějšího v takovém území.

Tím bude našim lidem, hledíc k § 214 říš. poj. řádu, kteří vystoupili pro nezaměstnanost z pojistného poměru v Německu, zabezpečen nárok na pravidelné dávky nemocenského pojištění, i onemocněli-li v ochranné lhůtě a zdržují-li se u nás, i když stanovy říšskoněmeckého nositele v tom směru nic neustanovují. Naopak vůči říšskoněmeckým příslušníkům nebude u nás aplikováno ustanovení § 97, č. 4., dělnického pojištění, že osobě, jež přestala vykonávat práci (služby) povinně pojištěné, vzniká, pokud je bez výdělků a zdržuje se v území republiky Československé, nárok na dávky, nastal-li pojistný případ v ochranné lhůtě.

IV. Ochrana oprávněných osob v řízení o dávkách.

1. U oprávněných osob, které se vystěhovaly ze státu povinného k poskytování dávek do druhého státu, mohou podle čl. 5 nositelé druhého státu zkoumatí další trvání práva na požívání dávek a prováděti lékařské prohlídky.

2. Podle čl. 10 mohou oprávněné osoby podávat opravné prostředky proti výměrům a rozhodnutím nositelů, úřadů a soudů sociálního pojištění jednoho státu u příslušného nositele, úřadu nebo soudu sociálního pojištění druhého státu. Má-li se však pokládati opravný prostředek za podaný včas, musí býti podán ve lhůtě, jaká je předepsaná zákonodárstvím státu, proti jehož výměrům a rozhodnutím se oprávněná osoba brání.

3. Podle článku 8 jsou konsulové zásadně již na základě smlouvy, tedy bez zvláštního zmocnění, oprávněni zastupovati příslušníky svého státu před nositeli, úřady a soudy sociálního pojištění druhého státu.

4. Osvobození a úlevy kolkové a poplatkové, které platí v jednom státě při provádění jeho sociálního pojištění, platí stejně i *pro provádění pojištění druhého státu.*

Uvedená ustanovení přinášejí ve srovnání s dosavadním právním stavem další výhody, a to zvláště u oprávněných osob, jež se zdržují v době řízení o dávkách v domovském státě.

V. Prozatímní péče.

Je-li mezi nositeli, úřady nebo soudy sociálního pojištění obou států spor o to, má-li se použití práva toho či onoho státu, může nositel pojištění až do rozhodnutí ve věci poskytnouti prozatímní péči. Péči poskytuje nositel, u něhož sporný nárok byl nejprve ohlášen (čl. 12).

Uvedené ustanovení sleduje myšlenku poskytnout aspoň zatímní opatření, než spor bude vyřešen.

VI. Zachování nároků (čák).

Přehlížíme-li úmluvy o sociálním pojištění, vidíme, že zachování nároků (čák) při pobytu v cizině může se státi celkem trojím způsobem:

1. převedením příspěvků zaplacených nositeli pojištění jednoho státu na příslušného nositele druhého státu;

2. předáním kapitálové hodnoty nároků získaných u nositele pojištění jednoho státu na příslušného nositele druhého státu;

3. udržením nároků (čák) získaných ve zúčastněných státech a rozvržením plnění dávek mezi zúčastněné nositele pojištění obou států.

A) Převádění zaplacených příspěvků s dosavadního nositele pojištění jednoho státu na nositele druhého státu.

Tento systém je shledáván výhodným zvláště, jde-li o sezonní dělníky nebo takové zaměstnance, kteří se zdržují v cizím státě jen přechodně. Ti totiž zůstávají povinně pojištěni doma a příspěvky v cizině zaplacené jim přijdou úplně k dobru v jich domovině.

Proti tomu je systém shledáván méně účelným u osob, které se zdržují trvale nebo alespoň delší dobu v cizině. Tyto osoby, podléhající v cizím státě pojistné povinnosti, platí příspěvky, které odpovídají rizikům, dávkám a úhradovému systému tohoto státu. Je-li pak nahromaděná částka pojistného odvedena nositeli pojištění domovského státu, tvoří tu základnu pro dávky, které stanoví však výlučně zákonodárství domovského státu. Tyto dávky mohou pak záviseti na podmínkách, které se případně úplně odchyľují od podmínek státu, v němž příspěvky byly placeny. Může se proto státi, že kdo platil dlouhá léta pojistné v cizím státě, dostane v domovském státu při nastoupení pojistného případu důchod, který neodpovídá ani pojistnému jím zaplacenému v cizím státu, ani způsobu života, který se bere za základ v cizím státě. Mimo to může býti pojistný případ v jeho domovském státě jinak definován než v zemi, ve které bylo placeno pojistné.

Také musí býti při tomto systému řešena otázka, jak má býti postupováno při event. státních příspěvcích k rentám. Toto řešení lze tudíž sotva pokládati za uspokojivé, nehledíc ani k tomu, že administrativně jest značně obtížné.

B) Prikazování kapitálové hodnoty získaných nároků (čák).

V tomto případě prikazuje se t. zv. prémiová rezerva za pojištěnce, jež odpovídá rozdílu hodnoty příspěvků, které nositel pojištění v průběhu normálního života zaměstnancova může očekávati, a hodnoty dávek, které nositel pojištění při nastoupení pojistného případu by měl poskytovat.

Tento kapitál musí se pak přeměnit u nositele pojištění domovského státu, na nějž byl převeden, v nároky, to jest za tento kapitál se koupí u nositele domovského státu příslušná příspěvková doba.

Jak při tom dopadne pojištěnec, to se řídí podle stavu sociálně-pojišťovacího zákonodárství zúčastněných zemí. Je-li stav zákonodárství ve státu, který předává kapitálovou hodnotu, méně příznivý, může pojištěnec za kapitálovou hodnotu na př. desetiletých příspěvků v tom státě získati nároky (čáky) jen za sedm příspěvkových let v zemi mateřské.

Je-li naopak stav zákonodárství v zemi, která převádí kapitálovou hodnotu, velmi příznivý, může se za kapitálovou hodnotu na př. desetiletých příspěvků této země zakoupiti v zemi domovské nároky (čák) více než

za deset příspěvkových let. Zbytek mohl by pak býti odveden oprávněné osobě nebo použit k získání dalších nároků.

Nastoupí-li pojistný případ, bere se zřetel na zákonodárství domovského státu s patřičným zřením na nároky získané za převedenou kapitálovou hodnotu nároků.

Značné obtíže vznikají ovšem při tomto systému, jsou-li příspěvky vyměřeny podle měnícího se výdělků a má-li měnící se výdělek také vliv na dávky, zvláště, skládají-li se důchody ze základní a zvyšovací částky, ze státního a rodinného přídatku. Tu musí přirozeně býti stanoveny určité přepočítávací tarify.

Mimo to některé dávky nehodí se ani ke kapitalisování, na př. státní příspěvky; v tomto směru totiž lze pochybovati o tom, že by státy byly ochotny kapitalisovati své příspěvky a předávati je.

Přikazování kapitálu mohlo by ostatně míti nepříznivý vliv na platební bilanci ve státech, kde dotčené částky při velké imigraci by byly značné.

Obtíže z tohoto systému vznikající způsobily, že byl v menším rozsahu uplatněn v mezistátních úmluvách.

Uvedené převody předpokládají ovšem, že finanční systém, na němž spočívá pojištění dotčeného státu, takovéto převody připouští, t. j., že je vybudován na soustavě úhradové prémie (kapitálové úhrady premiemi), nikoli na rozvrhu.

V tomto směru není na př. naše sociálně-pojišťovací zákonodárství a také říšskoněmecké zákonodárství vybudováno vesměs na soustavě úhradové prémie.

C) Udržení nároků (čák) získaných ve zúčastněných státech a rozdělení plnění dávek mezi zúčastněné nositele pojištění dotčených států.

Tento systém je uplatněn v největším počtu mezistátních dohod o sociálním pojištění a také ve smlouvě s Německem o sociálním pojištění.

Systém je proveden v úmluvě o sociálním pojištění s Německem v podstatě takto:

1. Sčítání dob pojištění získaných v obou státech: Příspěvkové doby získané v československém invalidním a starobním pojištění a v německém pojištění invalidním sečítají se, a to pro zachování nároků (čák) a pro dosažení čekací doby (čl. 16, odst. 1.).

2. Vypočítávání důchodů, které mají poskytovat zúčastnění nositelé pojištění na podkladě dob pojištění získaných v obou státech. Nastane-li pojistný případ, poskytují nositelé pojištění obou států důchod, na nějž je nárok podle vnitrostátních předpisů. Pro vyměření důchodu vezmou se však za základ vnitrostátní příspěvkové doby. Při tom z če-

skoslovenské, jakož i z německé základní částky a z německého přídatku na děti platí se jen díl, který odpovídá poměru vnitrostátní příspěvkové doby k úhrnu příspěvkových dob získaných v obou státech. Na př.:

Pojištěnec získal v československém invalidním a starobním pojištění 52 příspěvkových týdnů a v Německu 156 příspěvkových týdnů. Kdyby se tudíž posuzovala pro nárok na důchod v tom či onom státě jen čekací doba tam získaná, neměl by pojištěnec splněnou čekací dobu ani v Československu, kde činí 100 příspěvkových týdnů (§ 107 zákona o dělnickém pojištění), ani v Německu, kde čekací doba činí zásadně 200 příspěvkových týdnů (§ 1278 říš. pojišť. řádu).

Ježto však pro vyměření důchodu sčítají se příspěvkové doby v obou státech získané, je tím v našem případě splněna čekací doba jak pro získání nároku na důchod v Československu, tak i v Německu. Obdrží tudíž v našem případě pojištěnec:

a) v Československu čtvrtinu ze základní částky (viz § 111 zákona o děln. pojištění), protože příspěvková doba 52 týdnů získaná v Československu je k úhrnu příspěvkových dob získaných v Československu a Německu v poměru 1:4;

b) v Německu pak tři čtvrtiny ze základní částky vyměřené podle § 1288 říšského pojišť. řádu, protože příspěvková doba 156 příspěvkových týdnů získaná v Německu je k úhrnu příspěvkových dob získaných v Německu a Československu v poměru $\frac{3}{4}:1$.

K tomu přistoupí u nás ještě t. zv. částky zvyšovací za 52 týdnů (§ 111 zákona o děln. pojištění) a v Německu zvyšovací částka podle § 1289 říšského pojišť. řádu, protože zvyšovací částky připadají cele na vrub zúčastněných nositelů pojištění podle vnitrostátních předpisů pro ně platných.

Má-li pojištěnec ještě děti, obdrží u nás za modalit § 113 zákona o dělnickém pojištění vychovávací přírůstek na dítě, v Německu pak $\frac{3}{4}$ příplatku na dítě, protože tento přírůstek podle smlouvy se také krátí jako základní částka (viz § 1291 říšského poj. řádu).

K takto vypočtenému dělenému důchodu přistoupí ještě státní příspěvek (říšský přírůstek), jež však poskytuje stát, v němž oprávněná osoba nikoli jen přechodně bydlí (čl. 20).

Československému důchodci, který má bydliště u nás, bude tedy z Německa vyplácena jen příslušná částka, která jde na vrub německého nositele invalidního pojištění, kdežto státní příspěvek poskytne čs. stát. Naopak tomu bude u německého důchodce, který má bydliště v Německu.

Příspěvky zaplacené na československé a německé pojištění invalidní a starobní sčítají

se také, jak bylo uvedeno, za účelem zachování nároků (čák).

Podle toho příspěvky placené v Československu brání za všeobecných předpokladů zániku nároků (čák) našeho příslušníka, získaných v Německu v pojištění invalidním (srov. § 1280 říš. pojišť. řádu).

Podle smlouvy respektují se však při vyměňování důchodů a pro otázku udržení nároků (čák) nejen příspěvkové doby, získané v druhém státě po účinnosti smlouvy, nýbrž i doby před její účinností (čl. 20).

Jaká jinaká doba může být v uvedených směrech nositelem pojištění započítána, to se řídí podle vnitrostátních předpisů pro nositele platných (čl. 16, odst. 1.).

Na př. do čekací doby v německém invalidním pojištění podle říš. pojišť. řádu počítají se plné týdny, v nichž pojištěnec pro nemoc nebyl na čas způsobilý k práci a nemohl prokazatelně vykonávat svou výdělečnou činnost (viz § 1279 a násl. říš. pojišť. řádu). § 1281 téhož řádu pak uvádí doby, jež se pokládají za příspěvkové doby pro udržení nároků (čák).

Obdobně se postupuje, vyměřuje-li se důchod z pensijního pojištění soukromých zaměstnanců ve vyšších službách (čl. 17) a z pojištění hornického (čl. 18).

3. Zvláštní ustanovení o ochraně zaměstnanců při vypočítávání důchodu podle uvedených zásad: Je-li úhrn důchodu vypočtený podle předchozích ustanovení nižší než důchod, jež by měl poskytovat nositel pojištění jednoho z obou států sám podle vnitrostátních předpisů na základě příspěvkové doby u něho získané, zvýší tento nositel důchod o rozdíl (čl. 21).

JAROMÍR HLAVÁČEK:

Vykládací pravidla k vládnímu nařízení o přechodné úpravě státního příplatku.

Vlád. nař. č. 161/33, kterým byl přechodně upraven státní příplatek, upravilo podstatně novým způsobem zejména výši státního příplatku vedle některých jiných předpisů. Charakteristickou známkou nařízení jest nedostatečná jeho legislativní forma, jakož i okolnost, že nebere v úvahu dostatečného zřetele ke zvláštním poměrům, za kterých jest gentický systém prováděn. Obě tyto okolnosti působí podstatně obtíže provádění předpisů o přechodné úpravě státního příplatku, zvláště pak, uvážíme-li, že ani dosavadní úprava nevynikala nikterak legislativní stránkou, ani organizační úpravou. Na 50 administrativních výnosů bylo vydáno k provádění zákona č. 267/21 a zák. č. 74/30. Státní správa nepostarala se ani o to, aby po vydání nař. č. 161/33 byla upravena otázka, pokud tyto administrativní předpisy

VII. Účinnost úmluvy.

Úmluva působí zásadně pro budoucno, t. na pojistné případy, které nastanou po její účinnosti, t. j. po 1. prosinci 1933. Zpětná účinnost nastává pak v tom směru:

a) že také důchody oprávněných osob, jež byly získány přede dnem účinnosti smlouvy, nemají ani odpočívati ani býti kapitalisovány (čl. 28, odst. 1.);

b) že, byla-li žádost za přiznání důchodů pozůstalým v úrazovém pojištění přede dnem účinnosti této smlouvy pravoplatně zamítnuta, bude na žádost stran vydán výměr nový. Žádost dlužno však podati v propadné lhůtě jednoho roku ode dne účinnosti úmluvy, tedy do konce listopadu 1934.

Toto ustanovení míří na § 596 říš. pojišť. řádu, podle něhož pozůstalí po cizinci, kteří se v době jeho úrazu nezdržovali obvykle v tuzemsku, nemají nároku na rentu;

c) že při použití smlouvy jest přihlížeti i k příspěvkovým obdobím (čl. 29), které byly získány přede dnem účinnosti úmluvy (viz shora).

Závěr.

Uzavřením úmluvy o sociálním pojištění s Německem, jež se druží ke stejnojmenné úmluvě s Rakouskem, bylo v oboru sociálně-politickém provedeno další významné dílo, jak lze souditi ze srovnání obsahu úmluvy a předpisů platných v německém sociálním pojištění.

Tímto budou dalšímu okruhu našich příslušníků zabezpečeny nároky v cizině v sociálním pojištění získané, jak bylo po tom z kruhů interestentů voláno.

zůstávají v platnosti, nebo zda a jakým způsobem se mění.

Tyto okolnosti ovšem nutně vyžadovaly, aby právní úprava gentického systému byla jednak snadno srozumitelná, jednak přihlížela v dostatečné míře k tomu, že orgánem, kterým jest podporování prováděno, není veřejný orgán, vybavený potřebnou donucovací mocí. V podrobnostech to znamená, že řízení má býti co nejjednodušší, skutečnosti, rozhodné pro nárok členův, snadno zjistitelné, určené objektivními znaky, aniž by bylo třeba zvláštního posouzení v konkrétním případě. Těchto požadavků nebylo vlád. nařízením č. 161/33 dbáno ani v nejmenším. Naopak, téměř každá změna znamená také zhoršení provádění. Nárok členů byl podmíněn okolnostmi, které sotva vždy může odbořová organizace bezpečně zjišťovati a také